

**Uchwała Nr 270/XX/2012
Rady Miasta Rybnika**

z dnia 28 marca 2012 r.

**w sprawie: przyjęcia Programu Aktywności Lokalnej „Dzielnica z pomysłem” dla Miasta Rybnika
na lata 2012-2013**

Na podstawie:

- art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.),
- art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.)

na wniosek Prezydenta Miasta po zaopiniowaniu przez Komisję Zdrowia i Pomocy Społecznej

Rada Miasta Rybnika

uchwała:

§ 1. Przyjąć Program Aktywności Lokalnej „Dzielnica z pomysłem” dla Miasta Rybnika na lata 2012-2013 w brzmieniu stanowiącym załącznik do Uchwały.

§ 2. Odpowiedzialnym za wykonanie Uchwały jest Dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Andrzej Wojacek

Załącznik do Uchwały
Nr 270/XX/2012
Rady Miasta Rybnika
z dnia 28 marca 2012 r.

***Program Aktywności Lokalnej „Dzielnica z pomysłem” dla Miasta Rybnika
na lata 2012-2013***

Spis treści	
I. Wprowadzenie	-3
II. Opis sytuacji problemowej	-5
2.1. Usytuowanie dzielnicy Paruszowiec – Piaski	-5
2.2. Rys historyczny	-6
2.3. Uzasadnienie działania	-6
2.4. Mapa zasobów	-10
2.5. Mapa potrzeb	-12
2.6. Analiza SWOT	-16
III. Założenia Programu	-17
3.1. Cel główny Programu	-17
3.2. Cele szczegółowe Programu	-17
IV. Rezultaty Programu	-18
4.1. Rezultaty miękkie	-18
4.2. Rezultaty twarde	-18
V. Grupy docelowe	-18
VI. Czas trwania Programu	-18
VII. Sposób i metody realizacji	-18
7.1. Zadanie I Aktywna Integracja	-18
7.2. Zadanie II Działania o charakterze środowiskowym	-19
7.3. Zadanie III Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna	-20
7.4. Zadanie IV Zasiłki	-20
7.5. Zadanie V Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu	-20
VIII. Budżet Programu na lata 2012-2013	-20
IX. Harmonogram realizacji Programu na lata 2012-2013	-21
X. Zasoby niezbędne do uzyskania założonych celów, realizatorzy i podział odpowiedzialności	-22
XI. Spis wykresów zdjęć, tabel i rysunków	-24

I. Wprowadzenie.

Program Aktywności Lokalnej to działania realizowane na rzecz aktywizacji społecznej i rozwiązywania problemów społeczności lokalnej, mające na celu udzielenie wsparcia ukierunkowanego na zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym oraz rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz rozwiązywania problemów społecznych. Istotne staje się podejście zakładające spojrzenie całościowe – nie tylko na jednostkę, ale także na otoczenie. Rodzina jako fundament życia społecznego, powinna od samego początku być wspierana w napotykanym trudnościach i tak ukierunkowywana, by mogła w przyszłości umiejętnie i samodzielnie rozwiązywać konkretne problemy. Działaniami obejmuje się nie tylko najbliższą rodzinę, ale i otoczenie jednostki, gdyż daje to możliwość skutecznej walki z wykluczeniem społecznym.

Program Aktywności Lokalnej „Dzielnica z pomysłem” dla Miasta Rybnika na lata 2012-2013, zwany dalej „Programem”, jest realizowany w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Działania o charakterze aktywizacyjnym oraz integracyjnym wskazane w Programie skierowane są do mieszkańców dzielnicy Paruszowiec - Piaski. Mają one na celu przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu na poziomie subiektywnego odczucia społeczności tej dzielnicy, ale również na poziomie obiektywnej oceny pozostałych mieszkańców Rybnika. Program ma przyczynić się do zmiany niekorzystnych tendencji zachodzących w dzielnicy, jak również wpłynąć na stworzenie pozytywnego wizerunku Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku.

Program jest zgodny z:

1. ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.) - art. 3 ust. 2 ustawy stanowi: „*zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom, o których mowa w art. 2 ust. 1, przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.*”,
2. *Narodową Strategią Integracji Społecznej dla Polski* - celem Strategii jest *wspieranie integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie*; cel ten ma być osiągnięty przez: zachęcanie wszystkich obywateli do społecznej odpowiedzialności i aktywnego zaangażowania w walce przeciw społecznemu wykluczeniu, promowanie i motywowanie do działania przez same osoby zagrożone wykluczeniem lub wykluczone, promowanie i motywowanie do pracy społecznej na rzecz integracji swego środowiska, pomocy osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz samopomocy,
3. *Strategią Polityki Społecznej na Lata 2007-2013*, przyjętą przez Ministerstwo Polityki Społecznej - celem Strategii jest *zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa, prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli*. Cel ten będzie realizowany poprzez: kształtowanie wiadomości obywatelskiej; promocję działań prospołecznych (wolontariatu, filantropii); wspieranie inicjatyw lokalnych, jako formy skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych; aktywizację wspólnot na rzecz uczestnictwa w życiu publicznym; wspieranie samopomocowych form rozwiązywania problemów społecznych,
4. *Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, w którym wskazano, że ważnym narzędziem na rzecz integracji lokalnej jest projekt CAL (Centra Aktywności Lokalnej) wspierający aktywizację społeczną,
5. *Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020*, w której w celu strategicznym: *przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*, wskazano cel szczegółowy: *prowadzenie i wspieranie działań na rzecz włączenia osób, rodzin i grup do życia społecznego*.
6. *Miejską Strategią Polityki Społecznej w Rybniku na lata 2009-2015*, przyjętą Uchwałą Nr 489/XXXV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 21 stycznia 2009 r. - Program Aktywności Lokalnej przyczyni się do realizacji celu generalnego Strategii: *tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia sprzyjającego rozwojowi społecznemu miasta i jego mieszkańców oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu*.

W ramach Programu wprowadzona zostanie metoda pracy socjalnej nie realizowana wcześniej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Rybniku, mianowicie *organizowanie społeczności lokalnej*. Zdaniem prof. dr hab. Jerzego Krzyszkowskiego, zajmującego się pracą socjalną, metoda ta zaczyna przeżywać swój renesans¹. Może się ona stać instrumentem budowy kapitału społecznego we wspólnotach lokalnych. Jest to alternatywa dla nieefektywnych form pomocy materialnej, która prowadzi do apatii, bierności i roszczeniowości klientów pomocy społecznej. Działania w ramach tej metody służą budowaniu społeczeństwa obywatelskiego oraz prowadzą *do efektywniejszej pomocy jednostce, eliminującej alienację i wykluczenie społeczne oraz naznaczenie*.

Definicja wykluczenia społecznego, przyjęta w dokumencie powołującym Zespół Zadaniowy ds. Reintegracji Społecznej, który opracował *Narodową Strategię Integracji Społecznej dla Polski* określa je jako brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Najczęściej określa się, że dotyczy osób, które:

- żyją w niekorzystnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne),
- są dotknięte niekorzystnymi procesami społecznymi, wynikającymi z masowych i dynamicznych zmian rozwojowych, np. dezindustrializacji, kryzysów, gwałtownego upadku branż czy regionów,
- nie zostały wyposażone w kapitał życiowy umożliwiający im normalną pozycję społeczną, odpowiedni poziom kwalifikacji, wejście na rynek pracy lub założenie rodziny, co dodatkowo utrudnia dostosowywanie się do zmieniających się warunków społecznych i ekonomicznych,
- nie posiadają dostępu do odpowiednich instytucji, pozwalających na wyposażenie w kapitał życiowy, jego rozwój i pomnażanie, co ma miejsce w wyniku niedorozwoju tych instytucji, spowodowanego brakiem priorytetów, środków publicznych oraz niską efektywnością funkcjonowania,
- doświadczają przejawów dyskryminacji, zarówno wskutek niedorozwoju właściwego ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów,
- posiadają cechy utrudniające im korzystanie z powszechnych zasobów społecznych ze względu na zaistnienie: niesprawności, uzależnienia, długotrwałej choroby albo innych cech indywidualnych,
- są przedmiotem niszczącego działania innych osób, np.: przemocy, szantażu, indoktrynacji².

Wśród mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski, w szczególności można zaobserwować eskalację problemu wykluczenia społecznego, które przechodzi z pokolenia na pokolenie. Możliwość zmiany sytuacji na tym terenie daje jedynie kompleksowe podejście – rewitalizacja. W ostatnim czasie koncepcja rewitalizacji robi gwałtowną karierę. Jednakże często jest ona rozumiana bardzo wąsko, jako rewitalizacja terenów pod względem zmian urbanistyczno – architektonicznych. Sama definicja rewitalizacji według profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie - p. Krzysztofa Skalskiego, zajmującego się między innymi problematyką rewitalizacji na terenach zdegradowanych, zakłada połączenie działań technicznych, jak np. remontów z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych, występujących na tych obszarach: bezrobocia, przestępczości, czy braku równowagi demograficznej. Celami tak rozumianej rewitalizacji są między innymi:

- zmiany urbanistyczno – architektoniczne rozumiane jako remont, czy modernizacja zespołów architektonicznych,
- zmiany techniczne łączące się z poprawą jakości struktur miejskich, w tym infrastruktury technicznej i drogowej,
- zmiany społeczne, związane z zatrzymaniem rozwoju negatywnych tendencji społecznych, przeciwdziałaniem patologiom i wykluczeniu społecznemu, a także poprawą bezpieczeństwa,
- zmiany ekonomiczne, związane z ożywieniem gospodarczym, w tym z promocją przedsiębiorczości, rozwojem turystyki i realizacją nowych przedsięwzięć o charakterze komercyjnym,

¹ J. Krzyszkowski, Analiza doświadczeń w obszarze pracy socjalnej i polityki społecznej, w: *Organizowanie społeczności lokalnej* 2011, s.2

² A. Frączkiewicz-Wronka, M. Zralek, *Ewaluacja projektu „Skorzystaj z szansy”* 2008, Katowice 2008

- zmiany środowiskowe, związane z polepszeniem stanu środowiska naturalnego.

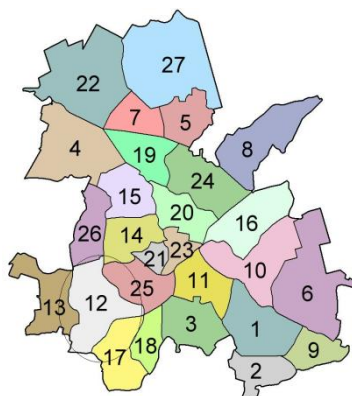
Rewitalizacja społeczna w szczególności terenów zdegradowanych i zaniedbanych, takich jakie występują na terenie dzielnicy Paruszowiec – Piaski, jest często pomijana. Tereny familoków przy ul. Ogrodowskiego, Przemysłowej oraz Słonecznej, gdzie znajdują się mieszkania socjalne, potrzebują oprócz budowania nowej infrastruktury technicznej, dokonywania zmian społecznych. Należy zauważyć, że brak kapitału społecznego nie tylko zmniejsza szanse rozwoju gospodarczego, ale też generuje liczne problemy społeczne takie jak przestępczość, obojętność, brak wzajemnej pomocy.

II. Opis sytuacji problemowej.

2.1. Usytuowanie dzielnicy Paruszowiec - Piaski.

Rybnik położony jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, w obrębie Kotliny Raciborsko - Oświęcimskiej na Płaskowyżu Rybnickim. Miasto tworzy 27 dzielnic, każda posiada swoją własną historię oraz kulturową odrębność.

Rysunek 1. Dzielnice Rybnika

Dzielnice Rybnika : 1. Boguszowice Stare, 2. Boguszowice Osiedle, 3. Chwałowice, 4. Chwałęcice, 5. Golejów, 6. Gotartowice, 7. Grabownia, 8. Kamień, 9. Kłokocin, 10. Ligota i Ligocka Kuźnia, 11. Meksyk, 12. Niedobczyce, 13. Niewiadom, 14. Maroko-Nowiny, 15. Orzepowice, 16. Paruszowiec-Piaski, 17. Popielów, 18. Radziejów, 19. Rybnicka Kuźnia, 20. Rybnik-Północ, 21. Smolna, 22. Stodoły, 23. Śródmieście, 24. Wielopole, 25. Zamyśłów, 26. Zebrzydowice, 27. Ochojec.

Źródło: Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rybnika na lata 2004-2006

Dzielnica Paruszowiec – Piaski położona jest w kierunku północno-wschodnim od centrum miasta przy trasie Rybnik-Bytom. Paruszowiec – Piaski sąsiaduje z Przegędzą oraz dzielnicami miasta: Ligota – Ligocka Kuźnia, Rybnik – Północ, Wielopole oraz Kamień.

Na terenie dzielnicy występuje zarówno zabudowa jednorodzinna, jak i osiedla dawnych kolonii robotniczych (wpisane do rejestru zabytków) oraz blokowiska. Średnia gęstość zaludnienia jest powyżej średniej w mieście Rybniku. Na tym terenie występują zabytki wpisane do rejestru zabytków między innymi historyczne budynki dawnej Huty Silesia, stacja kolejowa Rybnik-Paruszowiec, zespół urbanistyczny osiedla przy ul. Słonecznej, wiadukt i most kolejowy oraz osiedla dawnych kolonii robotniczych. Według *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Rybnika*, przyjętego przez Radę Miasta Rybnika Uchwałą Nr 535/XXXIV/2005 z dnia 27 kwietnia 2005 roku ze zm. teren zabudowy przemysłowej byłych zakładów Huty „Silesia” oraz unikalna konstrukcja przystanku kolejowego Rybnik-Paruszowiec powinny zostać objęte programami naprawczymi i poddanymi rewitalizacji³.

Zgodnie z *Programem Ochrony Środowiska dla Miasta Rybnika*, przyjętym Uchwałą Nr 292/XIX/2004 Rady Miasta Rybnika z dnia 24 marca 2004 roku teren dzielnicy Paruszowiec – Piaski

³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Rybnika (Uchwała Nr 535/XXXIV/2005 Rady Miasta Rybnika z dnia 27.04.2005 r.), s.55

należy do jednych z najbardziej zalesionych terenów Miasta. Prawie 32% powierzchni lasów i zadrzewienia występuje w dzielnicach Paruszowiec - Piaski i Ligota⁴. Z kolei z *Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Rybnika na lata 2007-2013*, przyjętego Uchwałą Nr 663/XLV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 25 listopada 2009 roku wynika, że „*Paruszowiec – Piaski to dzielnica uchodząca z jednej strony za enklawę spokoju i bezpieczeństwa. Z drugiej jednak strony, wskaźniki społeczne pokazują, iż koncentruje się tam wysoka stopa bezrobocia i duży poziom zagrożenia wykluczeniem społecznym. Sytuację potęguje fakt, że znikoma liczba mieszkańców jest zatrudnionych w firmach działających na terenach po byłej hucie. Dodatkowo wiele starszych budynków mieszkalnych („familoków”) wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych*”⁵.

2.2. Rys historyczny.

Nazwa dzielnicy Paruszowiec – Piaski historycznie składała się z trzech części: Paruszowca, Piasków i Zastawu. „Paruszowiec” wywodzi się prawdopodobnie od imienia „Parus”, „Piaski” wskazują na rodzaj tamtejszej gleby, zaś „Zastaw” zlokalizowany jest za stawem i rzeką Rudą. Nazwa pozostała jednak dwuczłonowa: Paruszowiec – Piaski⁶.

Na jej terenie w 1753 roku z inicjatywy hrabiego Emanuela Węgierskiego wybudowano hutę. Przez dłuższy okres była rozbudowywana i przechodziła z rąk do rąk (m.in. właścicielem został król Prus, następnie berliński bankier Izidor Mamrotha). Dopiero w 1898 roku huta zasłynęła z produkcji garnków i otrzymała nazwę „Silesia”. Dzięki jej istnieniu dzielnica rozwijała się, gdyż nie tylko była źródłem utrzymania (pracy), mieszkania w okolicznych „familokach”, ale na przestrzeni blisko 250 lat integrowała „miejscowych” z „przyjezdnymi”.

Innym ważnym aspektem rozwoju dzielnicy było jej położenie na trasie kolejowej Rybnik-Katowice i Rybnik-Żory. Powstanie linii kolejowych na trasie Rybnik-Katowice (1856) i Rybnik-Żory (1936) spowodowało utworzenie dwóch przystanków: „Paruszowiec” i „Piaski”.

Pierwsza szkoła w dzielnicy znajdowała się przy obecnej ul. Mikołowskiej prawdopodobnie już w XVIII wieku. Najpierw drewniany, później murowany budynek został zburzony ok. 1910 roku, po wybudowaniu nowych szkół w Ligocie i na Piaskach. Z pewnością ważnym wydarzeniem było przyłączenie w 1926 roku Paruszowca do Rybnika. Z najnowszej historii dzielnicy należy odnotować utworzenie w 1989 roku samodzielnej parafii i budowa kościoła pod wezwaniem Św. Jana Sarkandra.

Aktualnie obszar dzielnicy zaliczany jest do terenów przemysłowych i produkcyjnych oraz terenów użytków przemysłowych⁷. W chwili obecnej tereny po nieczynnej hucie są znów wykorzystywane do celów produkcyjnych, o czym świadczą dobrze prosperujące na nich zagraniczne przedsiębiorstwa.

2.3. Uzasadnienie działania.

Dzielnica Paruszowiec – Piaski należy do dzielnic Miasta o średniej liczbie mieszkańców. Na koniec 2011 roku liczba mieszkańców wyniosła 4541, w tym przeważały kobiety – 2364. Wykres 1 przedstawia dokładne dane demograficzne mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski na koniec 2011 roku.

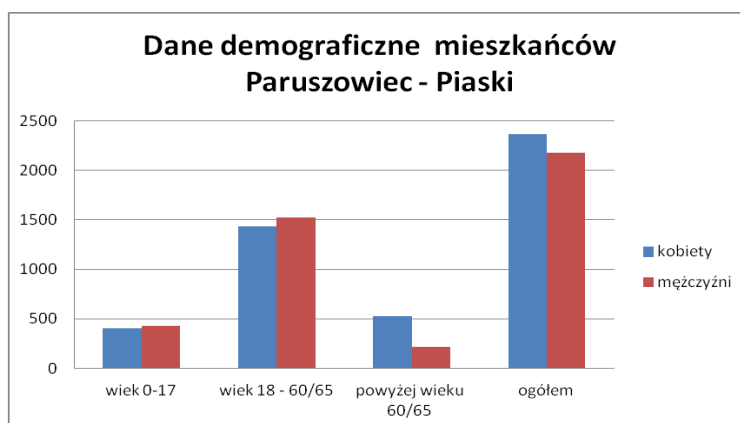
⁴ Program Ochrony Środowiska dla Miasta Rybnika (Uchwała Nr 292/XIX/2004 Rady Miasta Rybnika z dnia 24.03.2004 r.), s. 103

⁵ Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rybnika na lata 2007 – 2013 (Uchwała Nr 663/XLV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 25.11.2009 r.), s.118

⁶ <http://www.rybnik.eu/index.php?id=72> 23.02.2012

⁷ Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rybnika na lata 2007-2013, s.23

Wykres 1. Dane demograficzne mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Źródło: Urząd Miasta Rybnika

Struktura demograficzna mieszkańców dzielnicy ma duże znaczenie w planowaniu działań, zmierzających do trwałych zmian w środowisku. Poniższy wykres pozwala zaobserwować liczbę osób będących w wieku aktywności zawodowej. Łącznie jest to 65% ogółu mieszkańców dzielnicy. Z danych wynika, że 17% mieszkańców jest w wieku powyżej 60 lat (wiek emerytalny dla kobiet) i 65 lat (wiek emerytalny dla mężczyzn). 18% mieszkańców jest niepełnoletnich w wieku do lat 18.

Wykres 2. Dane demograficzne mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Źródło: Urząd Miasta Rybnika

Z danych kościoła pw. św. Jana Sarkandra wynika, że aż 4300 osób jest wiary katolickiej. Biorąc pod uwagę, że zameldowanych mieszkańców jest 4541, liczba wiernych jest bardzo wysoka. Można przypuszczać, że dane te obejmują nie tylko zameldowanych mieszkańców, ale i takich, którzy jedynie przebywają na tym terenie bez posiadanego meldunku.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, zwanego dalej „Ośrodkiem” wynika, że w ramach Punktu Terenowego nr 4 mieszczącego się w Rybniku przy ul. Mikołowskiej 94 w 2011 roku z pomocy skorzystało **249 środowisk**. W rodzinach objętych pomocą było aż **633 osób**. Najczęstszymi powodami korzystania z pomocy były: ubóstwo, które dotknęło **141 rodzin**, bezrobocie dotyczyło **126 rodzin**. Z powodu niepełnosprawności skorzystało **90 rodzin**, natomiast długotrwałej lub ciężkiej choroby **66 rodzin**. Dane statystyczne Ośrodka wskazują, że teren ten należy do dzielnic o skumulowanych problemach społecznych.

Tabela 1. Powody korzystania z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku przez mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski w 2011 roku

Powód korzystania z pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	141	354
Bezdomność	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	7	28
Wielodzietność	19	97
Bezrobocie	126	355
Niepełnosprawność	90	217
Długotrwała lub ciężka choroba	66	143
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	43	124
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodzina niepełna)	42	141
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodzina wielodzietna)	16	87
Alkoholizm	28	54
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	8	21
Zdarzenie losowe	2	8
Przemoc w rodzinie	4	12
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze	2	7
Brak problemu	1	3
Ogółem	249	633

Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybniku

Dane zgromadzone w Dziale Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Ośrodka wskazują, że problem niepełnosprawności na terenie badanego obszaru jest znaczny. W bazie osób niepełnosprawnych na koniec 2011 roku znajdowało się 247 osób. Przeważającą liczbę stanowiły kobiety - 127, w tym 12 osób niepełnoletnich. Mężczyzn było zarejestrowanych 120, w tym 12 osób niepełnoletnich. Ponadto, aż 90 rodzin korzystało z pomocy Ośrodka z tytułu niepełnosprawności i 66 z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Należy zauważyć, że dokładna liczba osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności jest trudna do oszacowania.

Działający w strukturach Ośrodka Zespół Przeciwdziałania Przemocy pozwala określić poziom występującego problemu przemocy na wskazanym terenie. W 2011 roku Zespół otrzymał 43 zgłoszenia o występowaniu przemocy, co dotyczyło 31 środowisk. Jedynie dwa zgłoszenia dotyczyły ofiar mężczyzn. Odsetek rodzin, które dotyka problem przemocy na terenie dzielnicy jest dosyć wysoki w porównaniu z pozostałymi dzielnicami miasta.

Zgodnie z „Programem zapobiegania przestępczości oraz ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie miasta Rybnik” analiza zagrożeń przestępczością wskazuje na wzrost zagrożenia wraz ze wzrostem zagęszczenia ilości osób przebywających na danym terenie⁸. Stąd też duże zagrożenie jest na terenie blokowisk, znajdujących się na terenie Paruszowca – Piaski, w szczególności na terenie bloków socjalnych. *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Rybnika* określa,

⁸ Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli na terenie Miasta Rybnika, przyjęty Uchwałą Nr 402/XXXII/2008 Rady Miasta Rybnika z dnia 15 października 2008 r.

że głównym problemem jest zagrożenie przestępczością na terenie dużych osiedli oraz w parkach, szczególnie ze strony młodzieży, jak również osób będących pod wpływem alkoholu. Dane statystyczne Komisariatu Policji w Boguszowicach, który swym zasięgiem obejmuje teren dzielnicy Paruszowiec – Piaski wskazują, że 2011 w roku odnotowano na tym terenie: 453 interwencje Policji oraz 80 przestępstw (w tym 21 kradzieży, 9 włamań, 9 uszkodzeń mienia, 8 znęcań, 4 pobicia i 2 rozboje). Pojawiło się także 68 zdarzeń w ruchu drogowym, w tym jeden śmiertelny wypadek drogowy, zatrzymano 9 nietrzeźwych kierowców.

Dane statystyczne, dotyczące liczby prowadzonych nadzorów kuratorskich na terenie miasta Rybnika wskazują na kumulowanie się problemów w dzielnicy. Liczba prowadzonych nadzorów kuratorskich z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego w 2007 roku stanowiła 16,2% nadzorów (Opm) oraz 5,5% (Nw)⁹.

Lokalny Program Rewitalizacji wskazuje, że w latach 2007-2008 w dzielnicy Paruszowiec – Piaski (obok dzielnicy Boguszowice Osiedle oraz Niedobczyce) zauważono największy odsetek udziału osób bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (4,56%). Paruszowiec – Piaski znajduje się także, zaraz za wyżej wymienionymi dzielnicami, w długotrwałym bezrobociu (udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 1,69%). W dzielnicy bezrobocie (4,56%) znacząco odbiega poziomem od średniej liczby osób bezrobotnych w Rybniku (2,69%). Dane te jednoznacznie wskazują, że problem bezrobocia w tej dzielnicy nie jest marginalny¹⁰.

W opracowaniu „Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w Rybniku (...)” znajduje się potwierdzenie skumulowania problemów.¹¹ W dokumencie tym określono, że na terenie Paruszowiec – Piaski tworzy się lokalna i regionalna koncentracja ubóstwa, która sprzyja procesom utrwalania się, a nawet społecznego „dziedziczenia” negatywnych zjawisk. Z badań wynika, że tworzą się swoiste getta, występuje wyraźna odrębność przestrzenna, względna homogeniczność statusowa mieszkańców i zabudowy, niska przenikalność pomiędzy obszarem wyłączonym, a światem otaczającym. Wytworzone zostało poczucie odrębności społecznej, świadomościowej, enklawowości (wyłączenia) zarówno przez mieszkańców obszaru, jak i obserwatorów zewnętrznych. Obszarowi temu towarzyszy ubóstwo, wynikające z długotrwałego braku pracy, braku wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, wyuczona bezradność, bierność życiowa i skłonność do poprzestawania na małym. Widoczne jest pojawienie się prawników i profesorów biedy (ludzi, którzy do perfekcji opanowali wszelkie sposoby korzystania z pomocy społecznej), dezintegracji struktury rodzinnej, izolacji od spraw, którymi żyje ogół. Powstaje zjawisko dziedziczenia negatywnych zjawisk wśród młodego pokolenia.

Zdjęcie 1. Familoki na ul. Przemysłowej

Źródło: <http://www.rybnik.pl/zsnr7/program/program/ZS000foto11.htm>

⁹Wydział IV Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Rybniku [za:] Strategia Polityki Społecznej dla Miasta Rybnika na lata 2009-2015, przyjęta Uchwałą Nr 489/XXXV/2009 Rady Miasta Rybnika z dnia 21 stycznia 2009 r.

¹⁰ Dane PUP Rybnik zamieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Rybnika na lata 2007-2013

¹¹ Prof. zw. dr hab. Marek S. Szczepański i dr Weronika Ślęzak-Tazbir „Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego w Rybniku. Analiza obszaru badań, istniejących ram prawno-instytucjonalnych, przykłady działań oraz wnioski i wytyczne do strategii miasta”, s.1-14

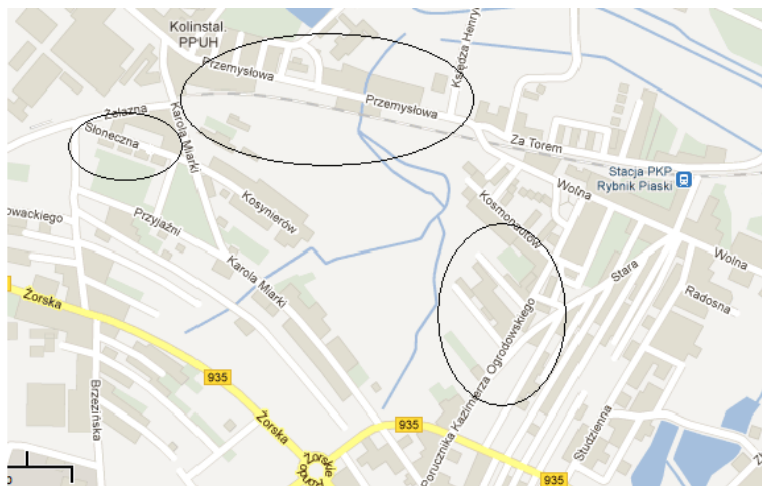
Zdjęcie 2. Zabytkowy dworzec kolejowy

Źródło: <http://www.rybnik.pl/zsnr7/program/program/ZS000foto11.htm>

Przeprowadzone przez pracowników Zespołu Pracy ze Społecznością Lokalną spotkania na terenie dzielnicy na przełomie 2011/2012 z przedstawicielami instytucji, działających na terenie dzielnicy, nakreśliły bardzo ważny z punktu widzenia Programu obraz dzielnicy. Na terenie dzielnicy znajduje się różnorodna zabudowa: z jednej strony domki jednorodzinne, z drugiej blokowiska oraz familoki. Miejsca kumulacji problemów społecznych znajdują się w obrębie ulic: Przemysłowej, Słonecznej oraz Ogrodowskiego. Tam pojawia się charakterystyczna zabudowa osiedla – familoków, gdzie znajdują się lokale socjalne. W ostatnim okresie poczyniono starania o poprawę warunków mieszkaniowych (generalny remont bloków socjalnych przy ul. Ogrodowskiego), jednak nadal brakuje tam zaplecza umożliwiającego rewitalizację społeczną tych terenów. Zamknięcie Huty Silesia, brak Domu Kultury, brak placów zabaw dla dzieci przy blokach socjalnych utrudnia rozwój lokalny. Dlatego też, w celu integracji mieszkańców, działaniami objęta zostanie cała dzielnica, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc skumulowania problemów społecznych.

Zdjęcie 3. Kumulacja problemów społecznych w dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Źródło: <http://maps.google>

2.4. Mapa zasobów.

Na terenie dzielnicy Paruszowiec - Piaski podejmowane są inicjatywy, które mają zmienić sytuację niekorzystną z punktu widzenia społecznego. Poczyniono duże inwestycje, między innymi generalny remont bloków socjalnych przy ul. Ogrodowskiego, budowa nowej siedziby przedszkola, świetlicy środowiskowej oraz biblioteki. Dzielnica ta nie posiada jednak zbyt dużego potencjału instytucjonalnego. Na jej terenie znajdują się następujące placówki oświatowe:

- Przedszkole nr 3, ul. Za Torem 3b,
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Św. Stanisława Kostki, ul. Wolna 17.

Ponadto działalność prowadzą:

- Placówka wsparcia dziennego przy ul. Za Torem 3 b (świetlica środowiskowa), wchodząca w skład Zespołu Ognisk Wychowawczych w Rybniku, która oferuje wsparcie dzieciom w wieku 7 – 18 lat,
- Punkt Terenowy nr 4 Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku przy ul. Mikołowskiej 94, który swym zasięgiem obejmuje dzielnice: Golejów, Gotartowice, Grabownia, Kamień, Ligota – Ligocka Kuźnia, Paruszowiec – Piaski, Rybnik – Północ, Wielopole, Ochojec,
- Filia Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej nr 4 w Rybniku przy ul. Za Torem 5 b.

Zdjęcie 4. Przedszkole nr 3 w Rybniku, ul. Za Torem 3b

Źródło: <http://www.google.pl/imgres?q=paruszowiec++piaski+zdj%C4%99cia&hl=pl&sa=X&biw=1024&bih=607&tbm=isch&prmd=imvns&tbnid=kiBdaYKqNEV4pM:&imgrefurl>

Na jej terenie prężnie działa Rada Dzielnicy Paruszowiec – Piaski, jak również znajduje się parafia pod wezwaniem Św. Jana Sarkandra. Nie ma swojego przedstawicielstwa Komisariat Policji, niemniej jednak teren ten podlega pod Punkt Przyjęć Dzielnicowych Rybnik Boguszowice.

Wskazując miejsca, gdzie można spędzać czas wolny wymienić należy Rybnickie Błonia, na których odbywają się różnego rodzaju imprezy plenerowe. Obok przedszkola i świetlicy środowiskowej znajduje się plac zabaw oraz ogólnodostępne boisko sportowe mieszczące się przy ul. Za torem. Ponadto, miłośnicy wędkowania mogą skorzystać z pobliskiego stawu. Na terenie dzielnicy prężnie działa Rybnickie Koło Emerytów i Rencistów „Silesia”. Działalność prowadzi również placówka służby zdrowia: NZOZ PRO VITA przy ul. Mikołowskiej 94. Ponadto, z przeprowadzanych ankiet wynika, że brak na tym terenie apteki, jest pewnym utrudnieniem dla mieszkańców.

Badając środowisko lokalne należy wskazać na potencjał licznych firm i przedsiębiorstw, które z jednej strony zapewniają miejsca pracy mieszkańcom dzielnicy, z drugiej - mogą być istotnym wsparciem przy realizowaniu działań planowanych w ramach Programu.

Zdjęcie 5. Wyremontowane familoki przy ul. Ogrodowskiego

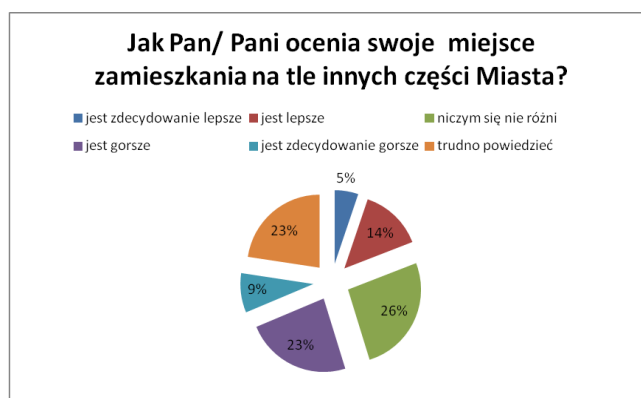
Źródło: http://www.google.pl/search?q=paruszowiec++piaski+zdj%C4%99cia&hl=pl&prmd=imvns&source=lnms&tbm=isch&ei=orRMT5PJKuP4gSR8bnHAg&sa=X&oi=mode_link&ct=mode&cd=2&ved=0CBsQ_AUoAQ&biw=1024&bih=607

2.5. Mapa potrzeb.

Diagnoza problemów i potrzeb została przeprowadzona metodą badań ankietowych, w okresie listopad 2011 r. - luty 2012 r. Badania przeprowadził Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, realizujący projekt „Skorzystaj z szansy”. Ankiety zostały rozprawdzone wśród mieszkańców dzielnicy przy wsparciu lokalnych instytucji. Otrzymano 116 ankiet, wypełnionych przez osoby zamieszkujące lub działające na terenie dzielnicy Paruszowiec - Piaski. Badana próba była zróżnicowana pod względem wiekowym, wykształcenia, statusu zawodowego oraz płci. Dodatkowo w okresie styczeń – luty 2012 r. przeprowadzono rozmowy z przedstawicielami lokalnych instytucji, w celu uzyskania informacji o problemach oraz potrzebach dzielnicy.

Pierwszym badanym aspektem była ocena przez mieszkańców swojego miejsca zamieszkania na tle innych części Miasta. W ten sposób można uzyskać informacje na temat subiektywnego postrzegania przez mieszkańców badanego terenu. Rozłożenie odpowiedzi przedstawia wykres nr 3.

Wykres 3. Jak Pan/Pani ocenia swoje miejsce zamieszkania na tle innych części Miasta?

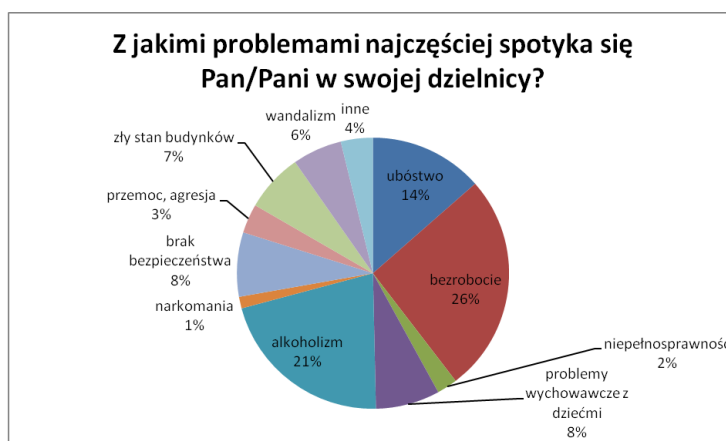

Źródło: Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Odpowiedzi udzielone przez respondentów nie pozwoliły na wyciągnięcie jednoznacznych wniosków. Duża część respondentów zaznaczyła odpowiedź „niczym się nie różni” (26%), aż 32% deklaruje, że dzielnica jest zdecydowanie gorsza lub gorsza od innych. 23% respondentów nie ma wyrobionego zdania na ten temat (odpowiedź „trudno powiedzieć”). Pozytywnie ocenia swoje miejsce zamieszkania 19% respondentów. Trochę więcej światła na ocenę swojego miejsca zamieszkania rzuca następne pytanie ankietowe, w którym respondenci oceniający dzielnicę jako lepszą wskazali dlaczego za taką ją uważają. Pytanie otwarte pokazało, że w odróżnieniu od innych dzielnic jest dużo terenów zielonych (7 odpowiedzi), a co za tym idzie są ciche i spokojne miejsca. Inne, pojedyncze odpowiedzi to: bliski dostęp do szkoły i przedszkola, dobre warunki dla dzieci, odpowiedni sąsiedzi. Trzecie pytanie, także otwarte, pozwoliło na uzyskanie odpowiedzi o przyczyny oceny miejsca zamieszkania jako gorszego. Najczęściej pojawiające się odpowiedzi to brak bezpieczeństwa oraz brak zaplecza dla dzieci (po 14 odpowiedzi), złe warunki mieszkaniowe (10 odpowiedzi), alkohol (8 odpowiedzi), brak apteki (5 odpowiedzi). Inne odpowiedzi to brak sklepów, bankomatu, brud, hałas, brak zajęć kulturalnych.

Następne pytanie miało na celu uporządkowanie informacji na temat dostrzeganych problemów w dzielnicy. Każdy respondent mógł zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi. Rozłożenie odpowiedzi przedstawia wykres nr 4.

Wykres 4. Z jakimi problemami najczęściej spotyka się Pan/Pani w swojej dzielnicy?

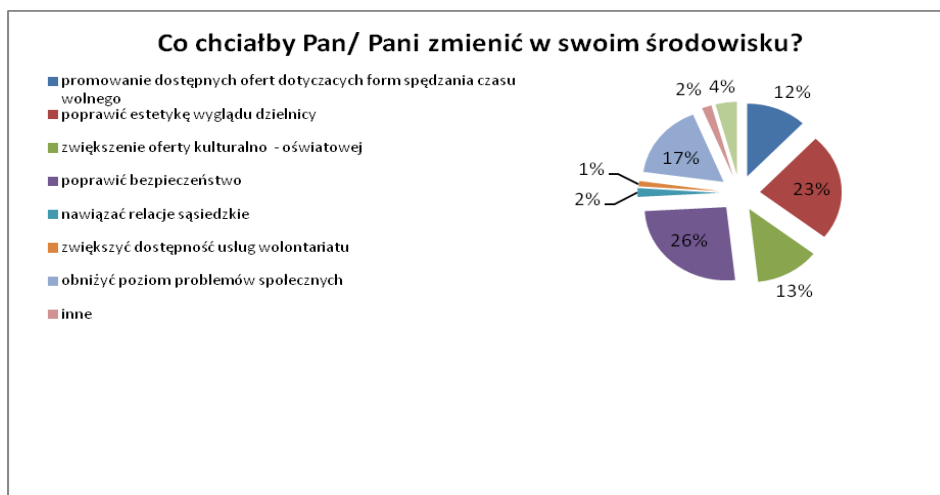

Źródło: Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

W opinii ankietowanych największym problemem jest bezrobocie (26%), alkoholizm (21%), ubóstwo (14%), problemy opiekuńczo - wychowawcze z dziećmi (8%) i brak bezpieczeństwa (8%). Dane te pokrywają się z informacjami, uzyskanymi podczas rozmów z przedstawicielami instytucji, działającymi na terenie dzielnicy.

Na pytanie, dotyczące propozycji zmian w swoim środowisku wskazano potrzebę poprawy bezpieczeństwa (26%), poprawy estetyki wyglądu dzielnicy (23%), obniżenie poziomu problemów społecznych (17%), zwiększenie oferty kulturalno – oświatowej (13%) oraz promowanie dostępnych ofert dotyczących form spędzania czasu wolnego (12%). Wyniki przedstawiono na wykresie 5.

Wykres 5. Proponowane zmiany w środowisku wskazane przez respondentów

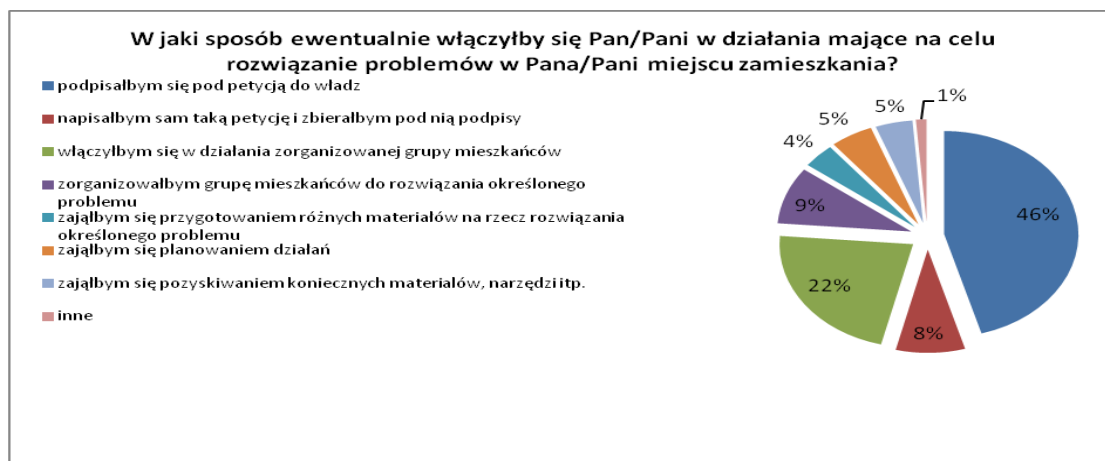

Źródło: Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Druga część ankiety służyła zbadaniu, czy w opinii respondentów były podejmowane próby rozwiązania problemów występujących w dzielnicy. Największa liczba osób zaznaczyła odpowiedź „nie przypominam sobie” (57%), odpowiedzi „nie” udzieliło 27%, natomiast „tak były podejmowane próby rozwiązania problemów” (16%). Odpowiedzi te mogą świadczyć o małym zaangażowaniu mieszkańców w życie dzielnicy oraz braku orientacji o podejmowanych działaniach na tym terenie. Pytanie otwarte dotyczące prób rozwiązywania problemów pokazało, że polegały one między innymi na zbieraniu podpisów pod petycją o utworzenie placu zabaw, interwencji Policji czy Straży Miejskiej, spotkań w dzielnicy z przedstawicielami władz, prowadzeniu prelekcji w szkole, a także zgłaszaniu problemów instytucjom m.in. pracownikom socjalnym.

Następne pytanie miało zbadać potencjalną chęć zaangażowania się mieszkańców w zmianę sytuacji w dzielnicy, w celu rozwiązania konkretnego problemu. Zdecydowanie odmówiło zaangażowania się 17% respondentów, aż 44% nie wie, czy chciałaby włączyć się do takiej akcji społecznej. 39% osób odpowiedziało, że zaangażowałby się w rozwiązanie konkretnego problemu. Na uszczegółowienie poprzedniego pytania pozwalają uzyskane odpowiedzi dotyczące formy zaangażowania się w rozwiązywanie problemów. Dokładne rozłożenie odpowiedzi przedstawia wykres nr 6.

Wykres 6. W jaki sposób ewentualnie włączyłby się Pan/Pani w działania mające na celu rozwiązanie problemów w Pana/Pani miejscu zamieszkania?

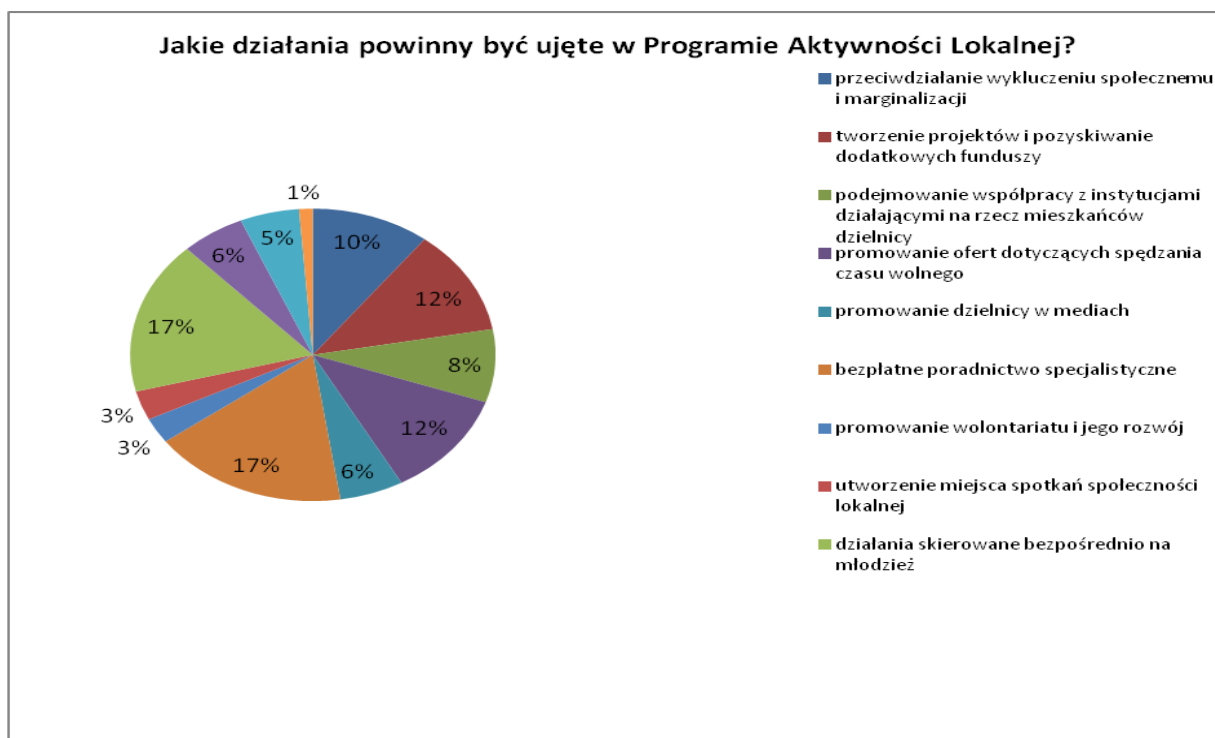
Źródło: Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

Najwięcej osób ankietowanych odpowiedziało „*podpisałbym się pod petycją do władz*” (46%), 22% wskazało, że włączyłoby się w działania zorganizowanej grupy mieszkańców do rozwiązania określonego problemu, 9% zorganizowałoby grupę mieszkańców do rozwiązania określonego problemu, natomiast 8% napisałoby taką petycję i zbierałoby pod nią podpisy. Stosunkowo mało osób podpisało się pod zadaniami wymagającymi większego zaangażowania osobistego.

W ankiecie zapytano również o potrzebę realizowania *Programu Aktywności Lokalnej* na terenie dzielnicy. Tylko 4 osoby na 116 respondentów uważa, że nie warto podejmować tego typu inicjatyw. Może to świadczyć o dużej potrzebie mieszkańców do wprowadzenia istotnych zmian w dzielnicy.

Kolejny wykres przedstawia propozycje działań, które zdaniem respondentów powinny być ujęte w Programie. Największe zapotrzebowanie jest na bezpłatne poradnictwo specjalistyczne: psycholog, prawnik, doradca zawodowy (17%), działania skierowane bezpośrednio na młodzież (17%), promowanie ofert dotyczących spędzania czasu wolnego (12%), tworzenie projektów i pozyskiwanie dodatkowych funduszy (12%) oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (10%).

Wykres 7. Propozycje działań realizowanych w ramach Programu

Źródło: Zespół Pracy ze Społecznością Lokalną Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku

W lutym 2012 roku przeprowadzono spotkanie, mające na celu zawiązanie współpracy z instytucjami oraz osobami działającymi na terenie dzielnicy Paruszowiec – Piaski. Informacje zebrane podczas spotkania potwierdzają dane uzyskane z ankiet. Zgłaszane były potrzeby bezpłatnych specjalistów, czy przeciwdziałania problemom społecznym. Uczestnicy spotkania wykazali chęć podjęcia współpracy, mającej na celu wprowadzenie istotnych zmian w dzielnicy.

2.6. Analiza SWOT.

Tabela 2. Analiza SWOT

SILNE STRONY DZIELNICY	SŁABE STRONY DZIELNICY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ działania szkół i świetlicy socjoterapeutycznej, ukierunkowane w szczególności na edukację i wychowanie młodzieży ➤ parafia jako miejsce skupiające mieszkańców ➤ przekonanie wielu mieszkańców, że dzielnica jest ciekawym miejscem, mającym zaplecze do spędzania czasu wolnego na terenach zielonych (m.in. Rybnickie Błonia) ➤ podejmowane działania prorozwojowe (generalny remont familoków – bloków socjalnych, kanalizacja) ➤ znaczna liczba przedsiębiorstw/zakładów oferujących miejsca pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zaniedbana infrastruktura, głównie na terenie osiedla - familoków (brak placów zabaw, niski standard mieszkań) ➤ traktowanie przez wiele lat familoków jako punktu przesiedleń ludzi bezrobotnych i zadłużonych z innych dzielnic ➤ znaczny odsetek osób o niskim wykształceniu, niewielkich dochodach, mieszkających w lokalach o niskim standardzie ➤ niski poziom integracji społecznej, wycofanie się mieszkańców z działań społecznych ➤ utrwalenie się wśród mieszkańców przekonania, że część dzielnicy (familoki) jest „gorsza” ➤ słabo rozwinięta sieć wsparcia dla osób niepełnosprawnych ➤ słabo rozwinięte zaplecze sportowo – rekreacyjne ➤ brak podmiotów, które są w stanie podjąć i koordynować działania animacyjne ➤ znaczna bierność społeczeństwa w sprawach społeczno-zawodowych ➤ niski poziom motywacji do podejmowania zmian ➤ duża liczba rodzin niewydolnych wychowawczo ➤ niewystarczająca w odczuciu mieszkańców liczba imprez kulturalnych, zajęć dla dzieci i młodzieży na terenie dzielnicy (m.in. brak domu kultury) ➤ nie włączanie się w życie dzielnicy osób z terenów zagrożonych wykluczeniem społecznym ➤ słabe poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców ➤ znaczny w odczuciu części mieszkańców stopień zaniedbań w sprawach porządku i czystości ➤ negatywny obraz familoków w oczach mieszkańców Rybnika ➤ mentalny podział dzielnicy na dwie części - familoki i blokowiska - mieszkańcy domków jednorodzinnych
SZANSE DZIELNICY	ZAGROŻENIA DZIELNICY
<ul style="list-style-type: none"> ➤ stworzenie większej oferty spędzania czasu wolnego dla rodzin ➤ wzbudzanie zainteresowania wśród mieszkańców działaniami oraz ofertą sportowo - rekreacyjną na terenie dzielnicy ➤ współpraca poszczególnych podmiotów i instytucji w rozwiązywaniu lokalnych problemów ➤ praca wychowawcza i edukacyjna z rodziną np. warsztaty podnoszące umiejętności wychowawcze rodziców ➤ wspieranie zdolnych dzieci z ubogich rodzin ➤ dofinansowanie wyjazdów młodzieży na kolonie, obozy, warsztaty 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ dalsze przesiedlanie osób wykluczonych do lokali socjalnych dla osób eksmitowanych ➤ przestępczość, szerzenie informacji o dzielnicy jako miejscu niebezpiecznym ➤ alkoholizm i postawy społeczne przyzwalające lub tolerujące picie alkoholu ➤ ograniczone możliwości i niska motywacja mieszkańców do poprawy standardów swego życia ➤ dalsze pogarszanie się stanu budynków mieszkalnych ➤ odczuwana przez część mieszkańców obojętność na pojawiające się problemy społeczne ➤ postrzeganie części dzielnicy jako enklawy biedy i bezrobocia ➤ nadmierne lub źle ukierunkowane wsparcie materialne,

<ul style="list-style-type: none"> ➤ tworzenie grup integracyjnych ➤ wsparcie działań animacyjnych, aktywizujących społeczność ➤ zwiększenie propozycji organizacji czasu wolnego dla różnych grup mieszkańców ➤ zaangażowanie władz w zmianę wizerunku dzielnicy i poprawy standardu życia jej mieszkańców ➤ zwiększenie inwestycji w zakresie komunalnym (m.in. zadbanie o skwery i zieleńce, budynki, place zabaw ➤ poprawa bezpieczeństwa 	<p>ograniczające aktywność świadczeniobiorców i wzmagające ich roszczeniowe postawy wobec otoczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ pomijanie rewitalizacji społecznej (brak nacisku na budowanie kapitału społecznego wśród mieszkańców)
--	---

III. Założenia Programu.

1. Wszystkie działania podejmowane w ramach Programu na rzecz dzielnicy realizowane są przy zaangażowaniu i współpracy mieszkańców, organizacji, instytucji, firm i służą aktywizacji, edukacji i rozwojowi środowiska lokalnego.
2. Działania zakładają kompleksowe wspieranie i reintegrację rodziny.
3. Ważne jest uświadamianie otoczenia lokalnego o różnorodnych problemach, mających wpływ na cały organizm społeczny.
4. Priorytetem jest inicjowanie środowiska lokalnego, którego mieszkańcy z różnych przyczyn stali się bierni i pogodzili się z otaczającą ich rzeczywistością.
5. Rozwiązanie problemów społecznych wymaga dokładnej diagnozy społeczno-ekonomicznej oraz współpracy pomiędzy trzecim sektorem, administracją publiczną i prywatnymi przedsiębiorstwami. Także konsultacje społeczne mają wpływ na jakość, a co za tym idzie interdyscyplinarność podejścia do tworzenia programów i projektów ograniczających wykluczenie i marginalizację. Niezbędne jest budowanie środowiska lokalnego czy też partnerstwa, opartych na zaufaniu, solidarności i wzajemności.
6. Program zmierza do podniesienia poziomu funkcjonowania społecznego osób i środowisk dysfunkcyjnych, w tym rodzinnych i sąsiedzkich.

3.1. Cel główny Programu.

Podniesienie poziomu aktywności mieszkańców dzielnicy Paruszowiec - Piaski oraz instytucji lokalnych na rzecz samodzielnego rozwiązywania ważnych problemów społecznych, w szczególności dotyczących osoby korzystające ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku, zagrożone wykluczeniem społecznym

3.2. Cele szczegółowe Programu.

1. zwiększenie wiedzy na temat potrzeb i problemów grup i społeczności;
2. zapobieganie marginalizacji osób i rodzin poprzez wyrównywanie szans dla grup marginalizowanych m.in. osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych, młodzieży;
3. zmniejszanie obszarów wykluczenia społecznego;
4. prowadzenie działań o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, aktywizującym i integracyjnym;
5. zwiększenie aktywności mieszkańców oraz ich świadomości obywatelskiej;
6. zwiększenie kompetencji społecznych i zawodowych;
7. promowanie postaw prospołecznych.

IV. Rezultaty Programu.

4.1. Rezultaty miękkie:

1. wzrost aktywności społecznej w dzielnicy (obserwacje, liczba osób uczestniczących w spotkaniach, liczba zaangażowanych liderów, liczba inicjatyw lokalnych, grup wsparcia, samopomocowych);
2. wzrost poziomu wiedzy i umiejętności wśród mieszkańców dzielnicy w obszarze przeciwdziałania marginalizacji społecznej (obserwacje, liczba osób uczestniczących w spotkaniach);
3. wzrost dostępu do informacji służących przywróceniu samodzielności życiowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia (obserwacje, liczba osób uczestniczących w spotkaniach).

4.2. Rezultaty twarde:

1. zorganizowanie Punktu Informacyjno - Konsultacyjnego;
2. zorganizowanie co najmniej 1 grupy wsparcia;
3. zorganizowanie 3 spotkań edukacyjnych z ekspertami dla mieszkańców dzielnicy;

V. Grupy docelowe.

Program w latach 2012 – 2013 jest skierowany do 30 osób, ich rodzin oraz otoczenia zamieszkujących dzielnicę Paruszowiec – Piaski, zagrożonych wykluczeniem społecznym, wykluczonych i dyskryminowanych na rynku pracy, korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku. W szczególności będą wywodzić się z grupy osób bezrobotnych i niepracujących, osób niepełnosprawnych, osób wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, a także pracujących, zagrożonych utratą pracy. Od potencjalnych uczestników zostaną przyjęte deklaracje udziału w projekcie. W Programie przewiduje się zastosowanie co najmniej czterech instrumentów aktywnej integracji, z czego każdy uczestnik skorzysta co najmniej z jednego (np. doradztwa zawodowego, szkolenia, wsparcia psychologicznego), zgodnie z *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013* obowiązującymi od 1 stycznia 2012 roku. Zastosowane instrumenty zależne będą od indywidualnej sytuacji osoby objętej umową. Wybór odpowiednich instrumentów będzie efektem współpracy pracownika socjalnego z uczestnikiem Programu. Ponadto uczestnicy Programu, ich rodziny oraz otoczenie objęci zostaną działaniami o charakterze środowiskowym.

VI. Czas trwania Programu.

Program realizowany będzie w latach 2012 - 2013 w ramach projektu „Skorzystaj z szansy”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

VII. Sposób i metody realizacji.

Wszystkie działania podejmowane z ramach Programu są zgodne z *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013*.

7.1. Zadanie I. Aktywna integracja w ramach której stosowane będą instrumenty aktywnej integracji, dostosowane do potrzeb konkretnych uczestników Programu:

1. Instrumenty aktywizacji zawodowej, między innymi:

- a) usługi wspierające aktywizację zawodową;
- b) organizacja i finansowanie usług wspierających, w tym: trenera pracy, doradcy zawodowego.

2. Instrumenty aktywizacji edukacyjnej, między innymi:

- a) skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach kształcenia ustawicznego, mających na celu uzyskanie zawodu lub przygotowania zawodowego;
- b) skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym lub zdobywania nowych kompetencji i umiejętności zawodowych, umożliwiających aktywizację zawodową;
- c) organizacja i sfinansowanie usług wspierających aktywizację edukacyjną (np. brokera edukacyjnego).

3. Instrumenty aktywizacji zdrowotnej, między innymi:

- a) skierowanie i sfinansowanie badań profilaktycznych lub specjalistycznych w związku z możliwością podjęcia zatrudnienia;
- b) skierowanie i sfinansowanie terapii psychologicznej, rodzinnej lub psychospołecznej dla rodzin lub osób;
- c) sfinansowanie części kosztów turnusów rehabilitacyjnych, kosztów zespołów ćwiczeń fizycznych, usprawniających psychoruchowo lub zajęć rehabilitacyjnych, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych.

4. Instrumenty aktywizacji społecznej, między innymi:

- a) organizowanie i finansowanie uczestnictwa w ośrodkach dziennego wsparcia, świetlicach i klubach, o których mowa w ustawie *o pomocy społecznej* oraz w ustawie *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi*;
- b) organizacja i finansowanie usług wspierających animację lokalną, w tym kosztów zatrudnienia animatora lokalnego, lidera klubu integracji społecznej, streetworkera;
- c) organizacja i finansowanie usług wsparcia i aktywizacji rodzin marginalizowanych, w tym kosztów zatrudnienia asystenta rodzinnego;
- d) organizacja i finansowanie kosztów wolontariatu, zgodnie z ustawą *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* oraz kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub wolontariuszy;
- e) organizacja i finansowanie uczestnictwa w grupach i klubach samopomocowych, w tym kosztów zatrudnienia osoby prowadzącej klub lub grupę;
- f) organizacja i finansowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych, w tym kosztów zatrudnienia i działania osoby prowadzącej klub lub grupę;
- g) organizacja i finansowanie poradnictwa specjalistycznego, interwencji kryzysowej, mediacji rodzinnej oraz udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach, służące przywróceniu samodzielności życiowej, w tym powrotu na rynek pracy;
- h) organizacja i finansowanie poradnictwa i wsparcia indywidualnego oraz grupowego w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych, umożliwiających docelowo powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy i aktywizację zawodową.

7.2. Zadanie II. Działania o charakterze środowiskowym, które realizowane będą zgodnie z potrzebami uczestników Programu:

- a) przygotowanie i wsparcie działań indywidualnych oraz programów środowiskowych, np. spotkania z grupami docelowymi, przeprowadzenie badań diagnostycznych, przygotowanie raportów, dotyczących potrzeb i zasobów danej społeczności;
- b) edukacja społeczna i obywatelska, w tym organizowanie spotkań, konsultacji, działań edukacyjnych i debat społecznych dla mieszkańców;
- c) organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym czy turystycznym;
- d) inne instrumenty o charakterze integracyjnym, wynikające np. z ustawy *o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi* oraz z ustawy *o przeciwdziałaniu narkomanii*.

7.3. Zadanie III. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna - realizowana przez pracowników socjalnych, do których obowiązków należeć będzie realizacja PAL, świadczenie pracy socjalnej, w tym także metodą środowiskową.

7.4. Zadanie IV. Zasiłki – w ramach PAL możliwe będzie przyznanie świadczeń w formie zasiłków celowych, okresowych oraz świadczeń z tytułu kontynuacji nauki, zgodnie z ustawą *o pomocy społecznej*.

7.5. Zadanie V. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu.

- a) organizowanie wolontariatu w dzielnicy,
- b) organizowanie koalicji na rzecz dzielnicy, współpraca z organizacjami pozarządowymi, jednostkami samorządowymi oraz instytucjami, działającymi na terenie Rybnika;
- c) obsługa administracyjno - księgowa;
- d) promocja Programu;
- e) monitoring i ewaluacja Programu.

VIII. Budżet Programu na lata 2012 - 2013 rok.

Budżet Programu zabezpieczony będzie w ramach projektu „*Skorzystaj z szansy*”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Koszt Programu określony jest we wniosku o dofinansowanie projektu systemowego „*Skorzystaj z szansy*” na rok 2012 - 2013 i **wynosi 220 000,00 zł**, przy założeniu uczestnictwa w PAL 30 uczestników. Zakłada się także wsparcie ze strony sponsorów w zadaniu II Działania o charakterze środowiskowym. Kwota przeznaczona na Program może ulec zmianie, ze względu na możliwe przesunięcia w ramach projektu „*Skorzystaj z szansy*”, zgodnie z *Wytycznymi w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*. Zadania: III. Praca socjalna, w tym środowiskowa praca socjalna, IV. Zasiłki, V. Zarządzanie, organizacja oraz promocja Programu nie są wyszczególnione w ramach budżetu, gdyż ujęte są w całości wniosku aplikacyjnego „*Skorzystaj z szansy*”.

Wszystkie działania podejmowane z ramach Programu są zgodne z *Zasadami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*.

IX. Harmonogram realizacji Programu na lata 2012 - 2013.

Tabela 3. Harmonogram realizacji Programu na lata 2012 – 2013

HARMONOGRAM REALIZACJI PROJEKTU – PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ																									
		ROK 2012												ROK 2013											
KWARTAŁ		I			II			III			IV			I			II			III			IV		
MIESIĄC		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Aktywna integracja																									
1.1	Instrumenty aktywizacji zawodowej																								
1.2	Instrumenty aktywizacji edukacyjnej																								
1.3	Instrumenty aktywizacji zdrowotnej																								
1.4	Instrumenty aktywizacji społecznej																								
2. Działania o charakterze środowiskowym																									
2.1	Uruchomienie wolontariatu																								
2.2	Spotkania, imprezy, działania o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym, turystycznym, w tym: zajęcia sportowe, warsztaty, wyjazd turystyczny, piknik																								
2.3	Uruchomienie Punktu Informacyjno – Konsultacyjnego, w którym będą między innymi dyżury prawnika, psychologa i pracownika socjalnego																								
3.Praca socjalna między innymi metodą środowiskowa																									

XI. SPIS WYKRESÓW, ZDJĘĆ, TABEL I RYSUNKÓW

Wykres 1. Dane demograficzne mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Wykres 2. Dane demograficzne mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Wykres 3. Jak Pan/Pani ocenia swoje miejsce zamieszkania na tle innych części Miasta?

Wykres 4. Z jakimi problemami najczęściej spotyka się Pan/Pani w swojej dzielnicy?

Wykres 5. Proponowane zmiany w środowisku wskazane przez respondentów

Wykres 6. W jaki sposób ewentualnie włączyłby się Pan/Pani w działania mające na celu rozwiązanie problemów w Pana/Pani miejscu zamieszkania?

Wykres 7. Propozycje działań realizowanych w ramach Programu

Zdjęcie 1. Familoki na ul. Przemysłowej

Zdjęcie 2. Zabytkowy dworzec kolejowy

Zdjęcie 3. Kumulacja problemów społecznych w dzielnicy Paruszowiec – Piaski

Zdjęcie 4. Przedszkole nr 3 w Rybniku, ul. Za Torem 3b

Zdjęcie 5. Wyremontowane familoki przy ul. Ogrodowskiego

Tabela 1. Powody korzystania z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Rybniku przez mieszkańców dzielnicy Paruszowiec – Piaski w 2011 roku

Tabela 2. Analiza SWOT

Tabela 3. Harmonogram realizacji Programu na lata 2012 - 2013

Rysunek 1. Dzielnice Rybnika